

Μπορεί η εξορυκτική δραστηριότητα να μετατραπεί από απειλή σε ευκαιρία για βιοποικιλότητα;

Η Κύπρος μας είναι ένα νησί με σπουδαία γεωλογική πορεία, έχοντας αναδυθεί από τα βάθη της θάλασσας πριν από 90 εκατομμύρια χρόνια. Όλα αυτά τα πετρώματα τα εκμεταλλεύονταν οι άνθρωποι από τα πολύ παλιά χρόνια και για αυτό στη μακράιωνη πορεία του νησιού τα λατομεία κατείχαν σημαντικό ρόλο στην εκμετάλλευση της γης και στον βιοπορισμό των ανθρώπων.

Μέχρι πρόσφατα τα λατομεία ήταν συνδεδεμένα με την εξορυκτική δραστηριότητα, την άγωνα γη και την έλλειψη πρασίνου. Όλα αυτά μέχρι τον Ιούλιο του 2025, όπου μια μελέτη του Πανεπιστημίου Κύπρου έδειξε ότι η βιοποικιλότητα επιστρέφει πίσω στα λατομεία³. Τα αποτελέσματα της μελέτης ήταν εντυπωσιακά. «Καταγραφήκαν συνολικά 435 είδη φυτών, από τα οποία 27 είναι ενδημικά της Κύπρου και πέντε περιλαμβάνονται στο Κόκκινο Βιβλίο της Χλωρίδας. Αξιοσημείωτο είναι ότι «75 φυτικά είδη εντοπίστηκαν αποκλειστικά εντός των λατομείων, γεγονός που αναδεικνύει τον οικολογικό ρόλο αυτών των περιοχών, ακόμη και μετά από εκτεταμένη ανθρώπινη παρέμβαση». Και εκτός αυτού, τα λατομεία αποτελούν ενδιαίτηματα για 104 είδη πτηνών, 9 είδη ερπετών, 2 είδη αμφιβίων, 100 περίπου είδη σκαθαριών και 3 μη ιπτάμενων θηλαστικών.¹

Λ.Φιλίππου, Μάρτιος 2026

Οι αριθμοί είναι εκπληκτικοί! Τι σημαίνει αυτό για το περιβάλλον και τη φύση γενικότερα; Η φύση έχει την ικανότητα να ελίσσεται, να επιβιώνει και να αποκαθίσταται και το λατομείο δεν μπορεί πλέον να αντιμετωπίζεται ως ένας απλώς αποκατεστημένος χώρος, αλλά ως ένα δυναμικό και εξελισσόμενο οικολογικό σύστημα². Οι πρώην άγονες περιοχές μπορούν να μετατραπούν σε σημαντικούς θύλακες βιοποικιλότητας¹, ανακτώντας προοδευτικά κρίσιμες οικολογικές λειτουργίες.

Ποιες καλές πρακτικές θα πρέπει λοιπόν να ακολουθήσουμε, για να συνεχίσει η εξόρυξη να είναι ακόμα πιο πράσινη και βιώσιμη; Και ποια μέτρα θα πρέπει να ληφθούν προκειμένου να πηγαίνουν χέρι- χέρι η πρόοδος με τη βιοποικιλότητα;

Συνομιλώντας με τη Μεταλλειολόγο Μηχανικό στην Αθήνα, την κα. Αναστασία Σεμερτζίδου, μας τόνισε ότι «η επιτυχής αποκατάσταση δεν είναι ένα στιγμιαίο έργο, αλλά μια δυναμική διαδικασία, που οδηγεί σταδιακά στη δημιουργία ενός λειτουργικού, ανθεκτικού και οικολογικά βιώσιμου συστήματος. Ωστόσο απαιτείται μια ολιστική και επιστημονικά τεκμηριωμένη προσέγγιση, που υπερβαίνει την απλή αισθητική αποκατάσταση και στοχεύει στην επαναφορά βασικών οικολογικών λειτουργιών»². Αυτό σημαίνει ότι η αποκατάσταση είναι ένα έργο χρονοβόρο που απαιτεί διεπιστημονική συνεργασία πολλών υπηρεσιών.

Στο νησί μας γίνεται μια πολύ καλή προσπάθεια για την επίτευξη του στόχου αυτού. Συνομιλώντας με λειτουργούς στην Υπηρεσία Μεταλλείων, μας ενημέρωσαν ότι ο Περί Ρύθμισης Μεταλλείων και Λατομείων Νόμος κεφ. 270 δίδει τις κατευθυντήριες γραμμές για τις εξορύξεις. Επίσης, λειτουργοί του Τμήματος Περιβάλλοντος μας ενημέρωσαν πως είναι

προαπαιτούμενες οι μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων και μας έστειλαν και δύο μελέτες που αφορούν περιοχές γύρω από τα λατομεία στην επαρχία Λεμεσού, για να αντιληφθούμε την ενδεικνυόμενη πορεία που ακολουθούνε για την αδειοδότηση λατομείων και τη μετέπειτα αποκατάστασή τους^{3,4}. Επιπροσθέτως, σε επικοινωνία μας με το Τμήμα Δασών ενημερωθήκαμε ότι την εξόρυξη ακολουθεί η αποκατάσταση με τις απαραίτητες φυτεύσεις δένδρων και θάμνων. Ένα πολύ σπουδαίο έργο αποκατάστασης στο νησί μας είναι το λατομείο του Αμιάντου, όπου έγινε μια μακρόχρονη προσπάθεια αποκατάστασής του, μεταφέροντας μέχρι και χώμα για να αλλάξουν την άγονη σύσταση του εδάφους, ώστε να γίνει δυνατή η επαναφύτευσή του⁵. Στη συνέχεια ακολουθήθηκε επίμονη και συστηματική φροντίδα για πολλά έτη μέχρι το οικοσύστημα να ανακάμψει⁴. Επίσης μια άλλη καλή πρακτική που ακολουθείται είναι να προβλέπεται η δημιουργία ειδικών ζωνών στον χώρο του λατομείου, ώστε να διευκολύνεται η μετακίνηση των ζώων. Οι ζώνες αυτές λειτουργούν ως «διάδρομοι» επιτρέποντας τη διατήρηση ή αποκατάσταση ζωνών φυσικής βλάστησης μεταξύ των περιοχών αυτών η οποία διευκολύνει τον φυσικό εποικισμό ειδών και τη μετακίνηση ζώων και τη μεταξύ τους ανταλλαγή γενετικού υλικού.²

Ποιες άλλες όμως καλές πρακτικές θα μπορούσαμε να υιοθετήσουμε από το παράδειγμα της Ελλάδας; Συνομιλώντας με την κα. Σεμερτζίδου, καταγράψαμε κάποιες εισηγήσεις που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν.

Η πιο σημαντική πρακτική αποτελεί η αποκατάσταση του περιβάλλοντος ταυτόχρονα με την εξόρυξη. Δηλαδή κάθε κομμάτι γης που τελειώνει πρέπει να αποκαθίσταται αμέσως και να δίδεται στο περιβάλλον προτού η εταιρία προχωρήσει στην εξόρυξη του αμέσως επόμενου, μειώνοντας έτσι τη συνολική περιβαλλοντική επιβάρυνση. Μάλιστα η τράπεζα δεν ελευθερώνει τα οικονομικά κονδύλια για την εξόρυξη του επόμενου, ώστε να υπάρχει οικονομική εγγύηση και διαθέσιμοι πόροι για την αποκατάσταση του περιβάλλοντος. Για τον λόγο αυτό προβλέπεται υποχρεωτικός έλεγχος από τις αρμόδιες αρχές, ώστε να διασφαλίζεται ότι η διαδικασία αυτή εφαρμόζεται απρόσκοπτα.

Μια δεύτερη καλή πρακτική είναι η ύπαρξη ιστοσελίδας, μέσω της οποίας οι πολίτες έχουν πρόσβαση σε ανακοινώσεις που σχετίζονται με το έργο, καθώς και σε περιβαλλοντικές μετρήσεις και δεδομένα ανά πάσα χρονική στιγμή για τα ενεργά λατομεία. Η πρακτική αυτή συμβάλλει στην άμεση και συνεχή ενημέρωση των πολιτών, ενώ παράλληλα επιτρέπει διαφάνεια στην αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Επιπροσθέτως στην Κύπρο, το λατομείο της Σκουριώτισσας εξέδωσε βιβλίο με τίτλο « Η χλωρίδα της μεταλλευτικής μίσθωσης της Σκουριώτισσας», στο οποίο καταγράφηκαν τα είδη της περιοχής. Το σύγγραμμα αυτό θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως γνώμονας για τη βελτίωση της βιοποικιλότητας των περιοχών γύρω από τα μεταλλεία αφού μελετηθεί η φυτοκοινωνιολογία μιας περιοχής, οι οικολογικές και οι περιβαλλοντικές συνθήκες της.⁶

Όσον αφορά την κοινωνική ενσωμάτωση των λατομείων, πέραν των θέσεων εργασίας, θα μπορούσαν οι εταιρείες να προτρέπουν τη συμμετοχή φοιτητών από διάφορα πανεπιστήμια, να εργάζονται περιστασιακά στις εγκαταστάσεις, είτε εκπονώντας την πρακτική τους άσκηση, είτε απλά ως εργαζόμενοι θερινής απασχόλησης, έτσι ώστε να αποτελέσουν εστία μάθησης και εκπαίδευσης.

Επιπλέον τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη έχουμε δει παλιά λατομεία να μεταμορφώνονται σε θέατρα, όπως για παράδειγμα το θέατρο «Πέτρα» στην Πετρούπολη ή το θέατρο «Βράχων» στον Βύρωνα, να μετατρέπονται σε πάρκα ή και ακόμα και σε χώρους τουριστικού ενδιαφέροντος (πχ τα Αλατωρυχεία Κρακοβίας)². Στην Κύπρο, το μεταλλείο της Σκουριώτισσας έχει χρησιμοποιηθεί κάποιες φορές ως συναυλιακός χώρος αλλά αυτή η πρακτική δεν είναι ευρέως διαδεδομένη. Θα μπορούσαν και άλλα λατομεία να ανοίξουν στο κοινό, δημιουργώντας γέφυρες ανάμεσα στο περιβάλλον και τον πολιτισμό.

Η επιστροφή της βιοποικιλότητας στα λατομεία είναι αναντιρρήτως εντυπωσιακή. Η φύση μας απόδειξε ότι μπορεί να ανακάμψει! Για να συνεχίσει να υφίσταται με τους ίδιους ρυθμούς πρέπει να αντιληφθούμε ότι η περιβαλλοντική αποκατάσταση και η οικονομική βιωσιμότητα δεν είναι αντικρουόμενοι στόχοι, αλλά αλληλοενισχυόμενες παράμετροι μιας σύγχρονης, βιώσιμης αναπτυξιακής στρατηγικής.²

Εργάστηκαν οι μαθήτριες:

Ιωάννου Μαρίνα, Α22

Πέτρου Άρτεμις, Α22

Στυλιανίδου Άλκηστη, Α22

Υπεύθυνη καθηγήτρια: Αννίτα Φιλίππου, Βιολόγος

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Καταγραφή και αξιολόγηση της Βιοποικιλότητας σε λατομεία αδρανών υλικών της Κύπρου, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Τμήμα Βιολογικών Επιστημών, Μάρτιος 2025.
2. Συνέντευξη με την κα. Αναστασία Σεμερτζίδου, Μεταλλειολόγο Μηχανικό, Αθήνα 2026
3. Μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων 1^η: Εκτίμηση επιπτώσεων στο περιβάλλον και ειδική οικολογική αξιολόγηση-έκθεση πληροφοριών για έργα του ειδικού παραρτήματος και ειδικών πληροφοριών για περιοχές Δικτύου Φύση 2000, Τμήμα Περιβάλλοντος Αύγουστος 2018.
4. Μελέτη καταγραφής χλωρίδας και πανίδας για τη δημιουργία λατομείου πέτρας της εταιρείας «Λατομεία π.χ Ούγγρος» στο χωριό Πραστιό Αυδήμου της επαρχίας Λεμεσού, emphasis Συμβουλευτική.
5. Τηλεφωνική συνέντευξη με δασονόμο στο τμήμα Περιβάλλοντος
6. Βιβλίο «Η χλωρίδα της μεταλλευτικής μίσθωσης της Σκουριώτισσας», Άντρη Γιάγκου, Σεπτέμβριος 2008.
7. Ιστοσελίδα συνδέσμου Σκυροποιών Κύπρου: <https://cyprusquarries.pro.cy/el/>
8. Ιστοσελίδα τμήματος περιβάλλοντος:
https://www.moa.gov.cy/moa/environment/environmentnew.nsf/index_gr/index_gr?opendocument
9. Το πράσινο αποτύπωμα των λατομείων - 435 φυτικά είδη στην καρδιά της ανάκαμψης
<https://www.philenews.com/kipros/koinonia/article/1602149/to-prasino-apotipoma-ton-latomion-435-fitika-idi-stin-kardia-tis-anakamphis/>